

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО РОБОТИ У ВОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті розглянуто проблему професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання до роботи у водному середовищі. Проаналізовано теоретичні аспекти дослідження формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. Встановлено, що компетентність спеціаліста визначається кожним вищим навчальним закладом на основі суб'єктивних уподобань, хаотично, нескоординовано.

Ключові слова: фахівець, фізичне виховання, підготовка, водне середовище.

Сьогодні сфера фізичної культури і спорту України перебуває на переломному етапі розвитку, перспектива якого залежить від багатьох чинників. Найважливішим є рівень кадрового забезпечення діяльності спортивних організацій, установ і закладів, які управляють процесом фізичного виховання та спортивної підготовки різних груп населення. Це зумовлює потребу покращення якості підготовки нового покоління фахівців фізичної культури, які будуть працювати в ринкових умовах. З позицій сьогодення набуває особливої уваги й потребує вирішення проблема якісного формування готовності майбутніх учителів фізичної культури як фахівців, спроможних здійснювати реалізацію професійної функції в сучасних умовах з урахуванням здоров'язбережних технологій. Концептуальні положення щодо формування такої готовності визначено у Законах України "Про фізичну культуру і спорт" (1993), "Про освіту" (1996), "Про вищу освіту" (2001), Національній доктрині розвитку освіти України (2002), Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту (2004). Закон України "Про вищу освіту" і ґрунтується на понятті "професійна компетентність", визначенні вимог до випускника, якості вищої освіти.

Галузевими стандартами вищої освіти України (ГСВО) запроваджується модель компетентності фахівця у вигляді освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ), в якій узагальнюється зміст освіти, тобто відображаються цілі освітньої та професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі господарства держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей. Слід зазначити, що таких стандартів відповідно до напрямку "Фізичне виховання" на рівні держави поки не існує. З цих причин, компетентність спеціаліста визначається кожним вищим навчальним закладом на основі суб'єктивних уподобань, хаотично, нескоординовано.

Місце плавання в державній системі фізичного виховання визначається передусім його важливим оздоровчим значенням і доступністю для людей різного віку. У зв'язку із цим плавання є складовою навчальних програм усіх типів навчальних закладів України, починаючи з дошкільних. Державні тести і нормативні оцінки фізичної підготовленості населення України (1996 р.) передбачають тест із плавання для всіх вікових груп, починаючи з дітей 6-річного віку.

Благотворну дію водного середовища на організм людини вивчали дослідники: М. Булатова [1], К. Сахновський [1], Д. Викулов, Н. Булгакова [3], Р. Кууз [4], А. Куделін [5], Ж. Холодов [6], А. Орехова [7] та ін.

Плавання дає змогу не тільки зміцнити здоров'я, а й покращити зовнішній вигляд. Воно позитивно впливає на основні показники фізичного розвитку людини: зріст, вагу, зміцнення серцево-судинної й нервової системи, розвиток дихального апарату та м'язової системи. Плавання також є прекрасним засобом профілактики та виправлення порушень постави, сколіозів, плоскостопості.

Психологами встановлено, що заняття плаванням розвивають такі риси особистості, як цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, рішучість, сміливість, дисциплінованість, уміння співпрацювати в колективі. Саме тому плавання сприятливо впливає не тільки на фізичний розвиток людини, а й на формування її особистості.

Згідно з даними Американської асоціації водного фітнесу (USWFA), не тільки плавання, а й водні вправи мають низку переваг, а саме: сприяють підвищенню витривалості та гнучкості, оптимізують м'язовий баланс, роблять фігуру стрункою та граціозною, активізують кровообіг, застосовуються як реабілітаційна терапія при м'язових і суглобових травмах, служать прекрасним засобом зняття напруги, підвищують працездатність.

Формування системи занять в умовах водного середовища вимагає нового змісту та пошуку ефективних форм, засобів і методів підготовки фахівця, що зумовлено, по-перше, об'єктивними потребами суспільства у висококваліфікованих учителях фізичної культури, які здатні до вирішення завдань фізичного виховання і комплексної реалізації його оздоровчої функції; по-друге, відсутністю науково обґрунтованого теоретико-методичного забезпечення викладання спортивно-педагогічних дисциплін, зокрема плавання як професійно орієнтованого предмета з підготовки вчителя фізичної культури до реалізації фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Мета статті – висвітлити проблеми фахової підготовки, пов'язані з можливою роботою майбутніх учителів фізичного виховання у водному середовищі. Стан її розробленості свідчить про актуально-перспективний характер та необхідність окремого дослідження можливостей вищої школи щодо формування готовності студентів напряму "Фізичне виховання" до роботи у водному середовищі.

Концептуальні підстави для пошуку відповідей на окреслені питання знаходимо в психолого-педагогічній літературі, де проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури має багатоаспектне теоретичне висвітлення. Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту висвітлено в багатьох працях вітчизняних (Е. Вільчковський [8], О. Демінський, В. Завацький, Л. Сущенко, А. Цьось, Б. Шиян [9], Ю. Шкретій, М. Мруга, Л. Титаренко) і російських (Г. Бабушкін, В. Байдак, А. Барабанов, А. Бермус, І. Головін, Н. Єфремова, І. Зимня, В. Раєвський, Т. Колгуріна, В. Корецький, В. Серіков, В. Абрамова) дослідників. Вивченням проблем формування особистості студентів факультетів фізичного виховання займалися Н. Зубанова, Н. Кузьміна, М. Кричфалуший, І. Ткаченко, А. Цьось, В. Андріанов, Н. Макаренко. Моніторингу знань студентів інститутів фізичної культури присвятили праці О. Мокров, В. Куриш. Формування спеціальної компетентності та готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності досліджували такі вчені, як: В. Байдак, О. Богініч, Г. Генсерук, М. Данилко, Н. Зубанова, Р. Карпюк, В. Наумчук, В. Смолюк.

Аналіз текстів перелічених авторів доводить, що підготовка фахівців до професійної діяльності у фізкультурно-спортивних та оздоровчих центрах, шкі-

льних закладах, басейнах, дитячих і рекреаційних таборах, особливо актуальна сьогодні, оскільки надія на вирішення важливих державних завдань щодо покращення здоров'я українців полягає у площині саме вказаних організацій.

Величезний потік інформації, негативні емоції, стресові ситуації як на виробництві, так і в побуті, призводять організм людини до регулярної перевтоми, розбалансування нормативного стану, порушення обмінних процесів, зниження загального імунітету. У поєднанні з відсутністю фізичного тренування, гіподинамічним способом життя, в якому наші діти більшість вільного часу сидять біля екранів комп'ютерів, усе це створює передумови до виникнення серцево-судинних, шлунково-кишкових, нервово-психологічних, застудливих захворювань. Для подолання цих негативних чинників необхідно готувати фахівців фізичної культури – учителів, тренерів, інструкторів, які кваліфіковано будуть вирішувати визначені проблеми, у тому числі з використанням потенціалу водного середовища.

Дійсно, серед існуючих варіантів насичення життя наших дітей активними видами фізичних вправ є такі, що пройшли тривалу апробацію та масштабну практику і користуються попитом у широких верств населення. До найбільш пошанованих видів фізичної культури нині можна віднести заняття футболом, атлетичною гімнастикою, джоккінг, бадмінтон, різні види аеробіки, різні види занять з плавання. До останніх зараховують тренування в умовах водного середовища, куди належать також штучні (басейни, аквапарки, рекреаційні комплекси) та природні водойми, річки, моря, озера тощо. Цей вид занять потребує від фахівців із фізичної культури особливої підготовки в межах вищих навчальних закладів, що порушує наукову й емпіричну проблему. На наш погляд, тільки плавання поєднує можливість гармонійного розвитку організму, яскраво виражену оздоровчу спрямованість, важливе прикладне значення, емоційну привабливість водного середовища.

На сьогодні до оздоровчих дитячих таборів, рекреаційних центрів, фізкультурно-спортивних центрів, на вакансії інструкторів та аніматорів прийнято брати фахівців із фізичного виховання, які організують фізкультурно-оздоровчий процес із використанням різних видів та засобів фізичного виховання, а саме: фітнес, пілатес, йога, атлетична гімнастика, волейбол, футбол, розважально-спортивні естафети, аквааеробіка, плавання, ігри у басейні, морі, озері тощо. Завдяки нераціональному підходу до організації занять інструкторів, аніматорів, та нерозумінні постанови навчального процесу в деяких вищих навчальних закладах, або заради економії бюджету центру, роботодавці часто не наймають інструкторів із водних видів спорту, а довіряють проведення занять в умовах водного середовища фахівцю з фізичного виховання. Інструктори з фізичної культури отримують різносторонню повну підготовку у вищих навчальних закладах із різних видів спорту, володіють організаторськими якостями, мають високу фізичну підготовку, але знань щодо роботи в умовах водного середовища надається недостатньо. Тим не менш, практика показує, така робота вчителями фізичного виховання традиційно здійснюється на рівні здорового глузду, без глибокого розуміння сутності існуючих специфічних технологій.

Складність у вирішенні цієї проблеми есплікується через існування низки недоліків:

- неефективність педагогічної та виробничої практики на сучасних спортивних спорудах;
- недосконалість нормативно-методичної бази, в якій констатуємо недостатню увагу до проблеми фахової роботи у водному середовищі;

– використання підходу, за яким дисципліна “Плавання” має навчальну монополію;

– використання наочно-організаційних методів, у вигляді майстер-класів, показових виступів, спортивних свят на воді без суб’єктивної участі учасників навчально-тренувального процесу тощо.

Недостатність цих факторів призводить до низької якості підготовки фахівців з фізичного виховання до роботи в умовах водного середовища.

Висновки. Після аналізу літературних джерел було з’ясовано, що проблема якісного формування готовності майбутніх учителів фізичної культури як фахівців, спроможних здійснювати реалізацію професійної функції в сучасних умовах з урахуванням здоров’язбережних технологій є дуже актуальною і потребує нагального вирішення.

На сьогодні проблема професійної підготовки вчителів фізичного виховання до роботи у водному середовищі є недостатньо розробленою та маловивченою.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у розробці ефективної методики формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до роботи у водному середовищі.

Список використаної літератури

1. Булатова М.М. Плавание для здоровья / М.М. Булатова. – Киев, 1988. – 136 с.
2. Викулов А.Д. Плавание : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / А.Д. Викулов. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 368 с.
3. Водные виды спорта : учебник для студ. высш. учеб. заведений / Н.Ж. Булгакова [и др.] ; под ред. Н.Ж. Булгаковой. – М. : Академия, 2003. – 320 с.
4. Кууз Р.В. Оздоровительное плавание с женщинами 18–25 лет в условиях глубокого бассейна : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Р.В. Кууз. – СПб., 1999. – 24 с.
5. Куделин А.Б. Основы обучения плаванию в вузе : учеб. пособ. / А.Б. Куделин, В.В. Становов, С.М. Тарасенков. – Смоленск : СГУ, 2005. – 64 с.
6. Холодов Ж.К. Теория и методика физического воспитания и спорта : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / Ж.К. Холодов, В.С. Кузнецов – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Академия, 2002. – 480 с.
7. Орехова А.В. Дифференцированный подход при изучении дисциплины “Плавание” студентами различных спортивных специализаций : автореф. дис. ... канд. пед. наук / А.В. Орехова. – СПб., 2002. – 21 с.
8. Вільчковський Е.С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання / Е.С. Вільчковський // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 рр. : зб. наук. пр. – Х. : ОВС, 2002. – Ч. 1. – С. 301–310.
9. Шиян Б.М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття / Б.М. Шиян // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні : зб. наук. пр. – Рівне : Принт Хауз, 2001. – Вип. 2. – С. 371–374.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2013.

Мушкет К.А. Проблема профессиональной подготовки будущих учителей физического воспитания к работе в водной среде

В статье рассмотрена проблема профессиональной подготовки будущих специалистов физического воспитания к работе в водной среде. Проанализированы теоретические аспекты исследования формирования профессиональной компетентности будущих специалистов физического воспитания и спорта. Установлено, что компетентность специалиста определяется каждым высшим учебным заведением на основе субъективных предпочтений, хаотически, нескоординированно.

Ключевые слова: *специалист, физическое воспитание, подготовка, водная среда.*

Mushket K.A. Problem of professional preparation of future teachers of physical education to work in a water environment

In the article the problem of professional preparation of future specialists of physical education is considered to work in a water environment. The theoretical aspects of research of forming of professional competence of future specialists of physical education and sport are analysed. It is set that the competence of specialist is determined every higher educational establishment on the basis of subjective preferences, chaotically, uncoordinated.

Key words: *specialist, physical education, preparation, water environment.*